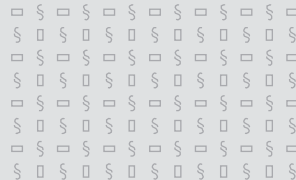

MASARYKOVA UNIVERZITA PRÁVNICKÁ FAKULTA

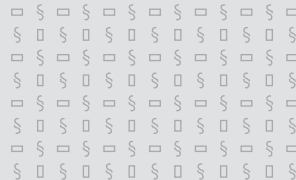
Úvod do práva životního prostředí

Jakub Hanák

Ochrana životního prostředí

- životní prostředí: *prostor, který má vlastnosti umožňující existenci živých organismů* (srov. § 2 zákona č. 17/1992 Sb.)
- tradiční dělení na **složky**
- prostředí je ovlivňováno také člověkem
- chráněno různými **prostředky**, mj. i právními
  - aktivně a defenzivně (srov. § 9 zákona č. 17/1992 Sb.)

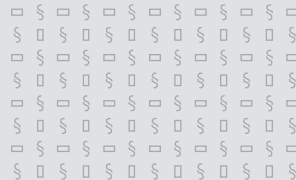
Právo životního prostředí

- soubor právních norem upravujících **společenské vztahy**, které souvisí s ochranou životního prostředí
- druhy norem: hmotné, procedurální, kompetenční
- **veřejnoprávní metoda právní regulace s prvky soukromoprávní**
  - také nástroje nepřímé regulace: zejména ekonomické (funkce a druhy)
  - dobrovolné nástroje

Prostředky právní regulace

- **limity** přípustného znečišťování/znečištění ŽP
- **kategorizace** předmětu ochrany
- **administrativní nástroje: povolení různých činností a vyhodnocování aktivit (§ 17 odst. 2)**
- **zákazy a příkazy**
- **kontrola a právní odpovědnost**
- **koncepční nástroje**
- **soukromoprávní: sousedské právo a náhrada škody**

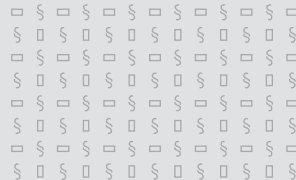
Prameny práva životního prostředí - ČR

- Ústava a Listina základních práv a svobod
  - rámcový zákon č. 17/1992 Sb.
- **průřezové** právní předpisy
  - obecná část práva ŽP
- **složkové** právní předpisy
- právní předpisy regulující činnosti ohrožující ŽP
  - odpady, ionizující a neionizující záření, chemické látky

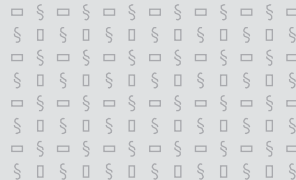
Prameny - evropské a mezinárodní

- **mezinárodní smlouvy**
  - součástí právního řádu
  - přednostní aplikace

- **evropské právo**
  - primární právo
  - sekundární právo: nařízení a směrnice
  - judikatura Soudního dvora EU

Principy práva životního prostředí

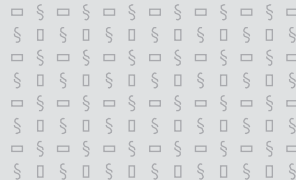
- **trvale udržitelného rozvoje (§ 6)**
- **prevence (§ 17)**
  - **předběžné opatrnosti (§ 13)**
- **integrace a komplexní ochrany (i neprávní prostředky)**
- **únosného zatížení území/přípustné míry znečišťování**
- **odpovědnosti původce**
  - **znečišťovatel platí (PPP)**
- **účasti veřejnosti - viz dále**
- **odpovědnosti státu (čl. 7 Ústavy)**

Subjekty práva životního prostředí

- nositelé pravomocí či práv a povinností stanovených právem životního prostředí
- **nositelé pravomocí**
  - vykonavatelé veřejné moci
- **participanti**
  - účast na ochraně životního prostředí - „veřejnost“
- **adresáti právních norem**
  - postavení vlastníků, podnikatelů, občanů obce

Nositelé pravomocí - institucionální zabezpečení

■ státní orgány

- moc zákonodárná - výkonná - soudní

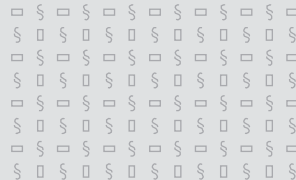
■ veřejnoprávní korporace

- územní a zájmová samospráva

■ veřejné strážě

■ jiné subjekty

- organizační složky státu, autorizované osoby

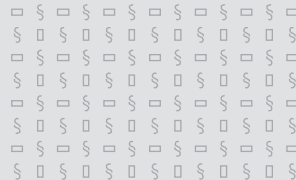
Státní orgány

- vláda - ústřední orgán výkonné moci (všeobecná působnost), významná nařizovací pravomoc

- ministerstva
  - MŽP
  - zemědělství - lesy, vodní hospodářství, myslivost
  - zdravotnictví - veřejné zdraví (hluk) a léčivé zdroje
  - místního rozvoje - územní plánování, investice
  - průmyslu a obchodu - BAT, nerosty
  - kultury - kulturní památky

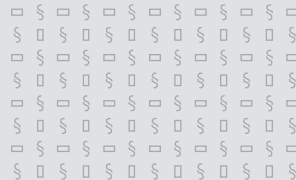
Státní orgány

- Ministerstvo životního prostředí
  - koordinační funkce
  - informační systém
  - podřízeny mj.:
    - Česká inspekce životního prostředí
    - Cenia
    - Agentura ochrany přírody a krajiny
    - Státní fond životního prostředí
- další ústřední orgány státní správy
  - Státní úřad pro jadernou bezpečnost
  - Český báňský úřad

Veřejnoprávní korporace a stráže

- územně-samosprávné celky, tj. **obce a kraje**
  - přenesená působnost - širší než u MŽP
  - samostatná působnost: odpady, veřejná zeleň, ovzduší
- specializované orgány územní správy
  - krajská hygienická stanice, správy NP, veterinární správa
- **veřejné stráže**
  - druhy: lesní, přírody, rybářská, myslivecká
  - úřední osoba - ustanovená do funkce
  - oprávnění

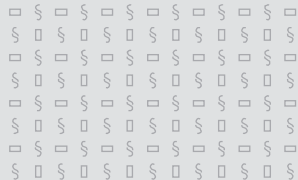
Ústavní základy

■ preambule a čl. 7 Ústavy

- stát dbá o šetrné využívání přírodních zdrojů a ochranu přírodního bohatství.
- povinnost vydat právní předpisy a zajistit jejich dodržování
- IV. ÚS 254/02 - uložit meze a vymáhat jejich plnění

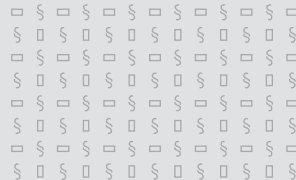
■ čl. 11 a 35 odst. 3 Listiny

- **vlastnictví zavazuje.** Nesmí být zneužito na újmu práv druhých anebo v rozporu se zákonem chráněnými obecnými zájmy. Jeho výkon nesmí poškozovat lidské zdraví, přírodu a životní prostředí nad míru stanovenou zákonem.
- **zákaz ohrožovat životní prostředí při výkonu svých práv nad míru stanovenou zákonem**

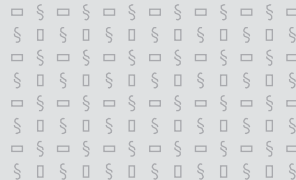
Právo na příznivé životní prostředí

- čl. 35 Listiny

- **právo na příznivé životní prostředí**
  - nikoliv právnické osoby (I. ÚS 282/97) - diskuze
  - vymahatelné v mezích zákona (čl. 41)

- **právo na informace o stavu životním prostředí**
  - speciální vůči čl. 17 Listiny

Účast veřejnosti na ochraně ŽP

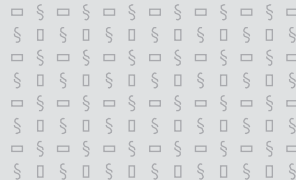
- Aarhuská úmluva (Sdělení MZV č. 124/2004 Sb.m.s.)
- 3 pilíře:
  - přístup k informacím
  - účast veřejnosti na rozhodování
  - přístup k právní ochraně
- **veřejnost:** jedna nebo více FO nebo PO a v souladu s vnitrostátní právní úpravou nebo praxí jejich sdružení, organizace nebo skupiny
- **dotčená veřejnost:** která je nebo může být ovlivněna environmentálním rozhodováním, anebo která má na tomto rozhodování **určitý zájem**; u nevládních organizací podporujících ochranu životního prostředí a **splňujících požadavky vnitrostátních právních předpisů** předpokládá

Formy účasti veřejnosti

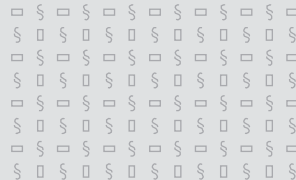
- výkon práva shromažďovacího, petičního a sdružovacího
- podávání podnětů
- účast v místním a krajském referendu
- výkon práva na informace
- účast ve správních řízeních
- účast ve správních procesech, které nemají povahu správních řízení (např. EIA, územní plánování)
- uzavírání smluv (ZCHÚ, dobrovolné dohody)
- ostatní formy participace na ochraně životního prostředí (např. veřejné strážě)

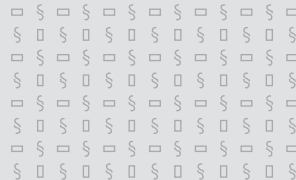
Účastenství ve správních procesech

- **připomínky (konzultativní účast):**
  - každý (!)
  - v rámci procesu EIA (vyjádření)
  - při projednávání územních plánů x zástupce veřejnosti
  - v řízení o integrovaném povolení (vyjádření)
  - v rámci prevence závažných havárií (zákon č. 59/06 Sb.)

- **účast ve správních řízeních**
  - účastnit se
  - informován o řízení včas, tj. též jsou-li varianty řešení
  - právo na řádné vypořádání námitek

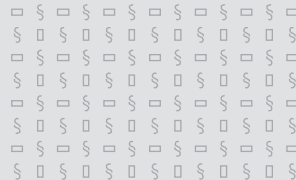
Účast ve správních řízeních

- podle § 70 zákona č. 114/1992 Sb.
  - občanské sdružení nebo jeho organizační jednotka, jehož **hlavním posláním** je podle stanov ochrana přírody a krajiny mohou účastnit řízení, při nichž **mohou být dotčeny zájmy ochrany a přírody** chráněné tímto zákonem
    - nejen řízení podle tohoto zákona ⇒ typicky stavební zákon
    - výslovně uvedeno ve vodním zákoně a zákoně o IPPC
    - ne dle atomového zákona a protihlukové výjimce

- podle § 23 odst. 9 zákona č. 100/2001 Sb.
  - místně příslušná jednotka občanského sdružení nebo obecně prospěšné společnosti, jejímž předmětem činnosti je ochrana veřejných zájmů chráněných podle zvláštních právních předpisů **za podmínek**: vyjádření + zahrnutí do stanoviska EIA + zájmy dotčeny v navazujícím řízení

Přístup k právní ochraně

- přezkum vydaných správních aktů
- ochrana přístupu k informacím
- čl. 9. odst. 3 Aarhuské úmluvy:
  - každá strana zajistí, aby osoby z řad veřejnosti splňující kritéria, pokud jsou nějaká stanovena ve vnitrostátním právu, měly přístup ke správním nebo soudním řízením, aby mohly vznášet námitky **proti jednání, aktům nebo opomenutí ze strany soukromých osob nebo orgánů veřejné správy**, jež jsou v rozporu s ustanoveními jejího vnitrostátního práva týkajícího se životního prostředí.

Právo na informace o životním prostředí

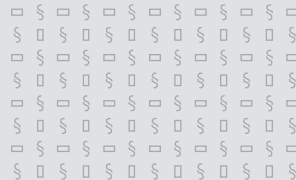
■ čl. 17 Listiny

- svoboda projevu a právo na informace jsou zaručeno
- provedeno zákonem č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím

■ garantováno také Aarhuskou úmluvou

■ čl. 35 odst. 2 Listiny

- **proveden zákonem č. 123/1998 Sb., o právu na informace o životním prostředí**
- zvláštní komplexní úprava

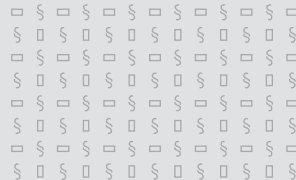
Základní pravidla - vztah z. 106 a 123

- rozdílná věcná působnost
- rozdílné vymezení povinných osob
- rozdíly ve vymezení důvodů pro odepření informací
- rozdílná procesní pravidla a z toho vyplývající i specifika soudního přezkumu

- poskytnutí informace neprobíhá ve správním řízení

- pokud zvláštní předpisy upravují též poskytování informací, které jsou předmětem zákonem č. 123, nelze rozsah informací stanovených zákonem č. 123 omezit

Informace o životním prostředí

- informace v jakékoliv technicky proveditelné podobě
- demonstrativní výčet - příklady:
  - 1. stavu a vývoji životního prostředí, o příčinách a důsledcích tohoto stav
  - 2. připravovaných nebo prováděných činnostech a opatřeních, které mají nebo by mohly mít vliv na stav životního prostředí a jeho složek
  - 3. stavu složek životního prostředí
  - 4. vlivech staveb, činností, technologií a výrobků na životní prostředí a veřejné zdraví a o posuzování vlivů na životní prostředí
  - 5. správních řízeních ve věcech životního prostředí, posuzování vlivů na životní prostředí, peticích a stížnostech v těchto věcech a jejich vyřízení
  - 6. stavu veřejného zdraví, bezpečnosti a podmínkách života lidí, pokud jsou nebo mohou být ovlivněny stavem složek životního prostředí, emisemi nebo činnostmi, opatřeními a dohodami o službách v ŽP
  - 7. mezinárodních, státních, regionálních a místních strategiích a programech, akčních plánech apod.

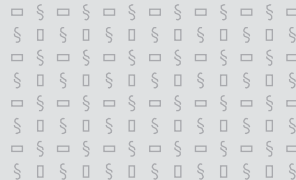
Způsoby zpřístupňování informací

■ aktivně

- neomezenému okruhu subjektů, aniž by bylo třeba podat žádost
- informování veřejnosti v situacích bezprostředního ohrožení zdraví nebo životního prostředí
- informování veřejnosti o typu a rozsahu informací o životním prostředí, které mají povinné subjekty k dispozici a o vlastním procesu zpřístupňování informací
- vytváření veřejně přístupných registrů a souborů dat
- zpráva o stavu ŽP (vláda a PSP)

■ pasivně

- na žádost konkrétnímu žadateli

Povinné subjekty

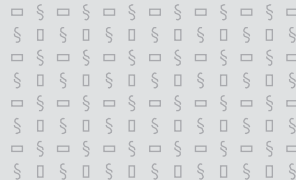
■ povinné subjekty (§ 2b)

- správní úřady a jiné organizační složky státu
- orgány územních samosprávných celků
- právnické nebo fyzické osoby, které na základě zvláštních právních předpisů **vykonávají v oblasti veřejné správy působnost** vztahující se přímo nebo nepřímo k životnímu prostředí
- právnické osoby založené, zřízené, řízené nebo pověřené správními úřady nebo orgány územní samosprávy a **fyzické osoby pověřené těmito subjekty**, které na základě právních předpisů nebo dohody s těmito subjekty poskytují služby, které ovlivňují stav životního prostředí a jeho jednotlivých složek

■ povinné subjekty podle zvláštních předpisů

- např. § 11 zák. o ochraně ovzduší (provozovatelé velkých a malých zdrojů znečišťování ovzduší)

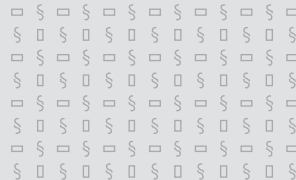
Žádost

- podání žádosti o poskytnutí informace
  - ústní, telefonická, písemná, faxem, elektronická
- obsah žádosti
  - Vymezení požadované informace
  - Žádost nemusí být odůvodněna, ale nesmí být anonymní
  - Nesrozumitelná nebo příliš obecně formulovaná žádost (výzva k upřesnění)
- žádost podaná **nepříslušnému** povinnému subjektu
- **zveřejněná informace**

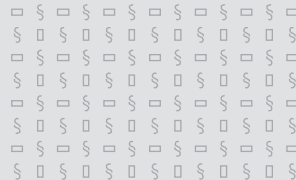
Lhůty

- informaci je třeba zpřístupnit bez zbytečného odkladu, tj. nejpozději do 30 dnů od obdržení žádosti,
  - výjimečné prodloužení lhůty, nejvýše však do 60 dnů.

Omezení přístupu k informacím

- poskytnutí informace vylučují předpisy (obligatorně)
  - o ochraně utajovaných informací - zřejmě nejsou
  - o ochraně osobních nebo individuálních údajů a o ochraně osobnosti
  - o ochraně duševního vlastnictví
  - o ochraně obchodního tajemství
  - výjimky z důvodu ochrany ŽP
- fakultativní omezení
  - formulována zjevně provokativně nebo obstrukčně
  - zpřístupnění této informace by mohlo mít **nepříznivý vliv na ochranu životního prostředí** v místech, kterých se informace týká
  - informace týká **neukončených řízení** a nepravomocných rozhodnutí o přestupcích a jiných správních deliktech
  - a další

Procesní postup při odepření informace

- rozhodnutí o odepření informace
  - správní rozhodnutí
  - odvolání, rozklad
  - žaloba ve správním soudnictví
- fikce rozhodnutí o odepření informace (§ 9 odst. 3)
  - neposkytnutí informace ve stanovené lhůtě
  - odvolání
  - žaloba ve správním soudnictví
- úhrady
  - pořízením kopií
  - pořízením technických nosičů dat
  - s odesláním informací
  - zákon neukládá povinnost úhrady za vyhledávání informací.